

บทที่ 7

ดัชชยายอำนาจในมลายาและหมู่เกาะอินโดนีเซีย

ดัชชเข้ามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 เมื่อฟิลิปที่ 2 แห่งสเปนได้ประกาศรวมดินแดนโปรตุเกส และดินแดนตอนล่างของฮอลันดาเข้ากับสเปน เมื่อฮอลันดาตอนเหนือเกิดกบฏในปี ค.ศ. 1580 พระองค์ก็ได้ประกาศปิดเมืองท่าลิสบอน เป็นการปิดศูนย์กลางการค้า ของสินค้าจากตะวันออก และทำให้กรุงอัมสเตอร์ดัมของฮอลันดาได้กลายเป็นศูนย์กลางของสินค้าจากตะวันออกแทนที่

พวกดัชชนั้นได้เดินทางออกสำรวจเส้นทางค้าขายระหว่างยุโรป กับตะวันออกไกล โดยอาศัยโปรตุเกส โดยมีนักเดินเรือชาวดัชชบางคนเคยเข้ามาร่วมเดินเรือกับโปรตุเกส ดัชชพยายามเข้ามาแข่งขันกับโปรตุเกสบ้าง แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะกำลังทัพเรือของโปรตุเกส มีประสิทธิภาพดีกว่า เพราะฉะนั้นเมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ 2 ประกาศปิดเมืองท่าลิสบอนของโปรตุเกส ทำให้อิทธิพลทางการค้าของโปรตุเกสในภูมิภาคแถบนี้สิ้นสุดลง ดัชชจึงเริ่มเดินทางมาด้วยจุดประสงค์ทางการค้า เครื่องเทศ และหาตลาดสินค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับดัชชแล้ว มีความเห็นว่า ทุก ๆ ตารางนิ้วของดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นจะทำให้ดัชชสร้างอิทธิพลขึ้นมาได้จะทำให้ดัชช มีชัยชนะเหนือสเปน ทั้งทางการค้าและการเมือง และสร้างประเทศของตนให้เป็นประเทศเอกราชที่เป็นปึกแผ่นในยุโรป ดังนั้นจึงพยายามเข้าควบคุมหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาณานิคมของโปรตุเกส

ดัชชได้เข้ามาตั้งสถานีการค้าแห่งแรกในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ที่บันทัม (Bantam) ในเกาะชวา ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1596 ดัชชได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้ปกครองพื้นเมือง และพ่อค้าโปรตุเกส ที่อยู่มาก่อน จากบันทัมนี้ ดัชชได้ทำการค้ากับจาร์กาทา (Jacarta) เกาะมาตุรา และบาหลี เพื่อนำสินค้าเครื่องเทศไปขายในยุโรป ทำให้ดัชชประสบผลสำเร็จในการค้ากับหมู่เกาะเครื่องเทศ

ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งสมาคมพ่อค้าชาวดัชชีขึ้น สนับสนุนให้มีการเดินทางเข้ามาหมู่เกาะอินโดนีเซียโดยรวมหุ้นจากพ่อค้าชาวดัชชี ทำให้ดัชชีเริ่มขยายอิทธิพลในหมู่เกาะเครื่องเทศเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ คือใน ปี ค.ศ. 1600 ไปทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับสุลต่านอัมโบย์นา (Amboyna) และ บันดา (Banda) ยอมให้ดัชชีผูกขาดการค้าลูกจันทน์เทศ และเปลี่ยนกับการให้ดัชชีคุ้มครองทางทหารในปี ค.ศ. 1602 การที่ดัชชีเข้าไปเป็นพันธมิตรกับรัฐเล็ก ๆ ในหมู่เกาะเครื่องเทศ ทำให้การค้าของดัชชีขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว และในปีเดียวกันนี้เองดัชชีก็สามารถขับไล่พ่อค้าโปรตุเกสออกไปจากบันทัมได้

การจัดตั้งบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา

คือ (East India Company) (Verrenging Ostindische Compagne) ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1602 โดยสามารถก้าวไต่อย่างมหากาฬให้กับบริษัท ทำให้บันทัม กลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่กว้างขวางจากเปอร์เซีย อินเดีย มลายู มะละกา จีน และ ญี่ปุ่น ดังนั้นดัชชี จึงดำเนินการขยายอิทธิพลไปยังหมู่เกาะเครื่องเทศ เนื่องจากดัชชีให้ราคาสูงกว่าโปรตุเกส ชื่อ เครื่องเทศได้เต็มที่ ในปี ค.ศ. 1605 ดัชชีก็สามารถขับไล่โปรตุเกสออกจากอัมโบย์นา และ เดอร์เนต (ซึ่งมีกานพลูมาก) ได้สำเร็จ

คู่แข่งของดัชชีนอกจากโปรตุเกสแล้ว ดัชชี ยังต้องแข่งขันกับอังกฤษ ซึ่งเข้ามาเป็นมิตรกับสุลต่าน อะเจห์ (Acheh) อะเจห์ นั้นเคยเป็นมิตรกับดัชชี ในการช่วยกันขับไล่โปรตุเกสโดยอะเจห์ หวังว่าตนจะได้ครอบครองมะละกาแต่ปรากฏว่า ดัชชีกับครอบครองมะละกาเสียเอง จึงทำให้อะเจห์ ยกทัพไปตีมะละกาบ่อย ๆ อังกฤษยังไปตั้งสถานีการค้าที่บันทัม มาร์คัสส์และอัมโบย์นา อังกฤษได้พยายามชักชวนให้สุลต่านในหมู่เกาะเครื่องเทศ มาค้าขายกับบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ อย่างไรก็ตามกองทัพเรือของ V.O.C. ก็สามารถบังคับให้อังกฤษถอนตัวไปจากหมู่เกาะเครื่องเทศได้ ในปีค.ศ. 1628 และยึดมะละกาจากโปรตุเกสในปีค.ศ. 1641

ในระยะเริ่มแรกนี้จะเห็นได้ว่าดัชชีสนใจเฉพาะเรื่องการค้า ไม่มีจุดประสงค์ที่จะเข้าครอบครองดินแดน จนปลายศตวรรษที่ 18 การที่ดัชชีพยายามใช้นโยบายผูกขาดการค้าเช่น ควบคุมการค้าข้าวในชวา แทนจันทน์จากติมอร์ กานพลู และจันทน์เทศในหมู่เกาะเครื่องเทศ พริกไทยจากบอร์เนียว และสุมาตรา การค้าออบเชยจากลังกา และ

ทองแดงจากญี่ปุ่น ทำให้ดัชมีอำนาจและอิทธิพลมากขึ้น แต่ทำให้คนพื้นเมืองสกลอบค้าขายกับโปรตุเกส สเปน อังกฤษ และพ่อค้าอาหรับ ขณะเดียวกันก็เกิดโจรสลัดคอยปล้นกับสินค้าของดัช ดัชจึงใช้นโยบายครอบครองดินแดน โดยเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองของดินแดนเหล่านี้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของดัชเอง เช่น ในปี ค.ศ. 1074 มาตุราเป็นกบฏต่อต้าน มาธารัม (MATARAM) ซึ่งเป็นอาณาจักรใหญ่ที่มีอำนาจทางการเมืองและการค้า รุ่งเรืองขึ้นในปลายศตวรรษที่ 16 ขยายอำนาจไปครอบครองรัฐใกล้เคียง การกบฏต้านมาธารัมขยายไปถึงภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะชวา มาธารัมขอร้องให้ดัชเข้าไปช่วย ดัชได้โอกาสเข้าไปปราบพวกกบฏอย่างราบคาบ และได้รับสิ่งตอบแทนให้มีอำนาจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะชวาเกือบทั้งหมด และปี 1705 ดัช ก็ได้มีอำนาจทางการค้า ตลอดอาณาจักรมาธารัม

เหตุการณ์ที่ดัชเข้าแทรกแซงทางการเมืองอีกอันหนึ่งก็คือ เกิดการแย่งชิงราชสมบัติในบันทัม ดัชเข้าแทรกแซง ทำให้ดัชเข้าไปมีอำนาจในบันทัม และขับไล่พ่อค้าอังกฤษที่ค้าขายอยู่ที่บันทัมไปอยู่ Jakarta ซึ่ง ดัชเปลี่ยนชื่อเป็น **Batavia**

ผลจากการที่ดัชเข้าแทรกแซงทางการเมืองในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ทำให้ดัชได้ครอบครองดินแดนต่าง ๆ จนเกือบหมดในปลายศตวรรษที่ 17 ดัชก็มีอิทธิพลอย่างเต็มที่ในหมู่เกาะเครือ์องเทศ

การปกครองของดัชและการจัดทรงเศรษฐกิจในอินโดนีเซีย

การที่บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา ขยายอิทธิพลครอบครองดินแดนมากขึ้นทำให้เกิดกรณีพิพาทกับคนพื้นเมืองทำให้ดัชต้องเสียเวลา และเงินทองในการปราบปรามเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันความสำคัญของสินค้าเครื่องเทศก็ลดน้อยลงไป ทำให้ดัชเริ่มประสบกับภาวะขาดทุน ตั้งแต่ ค.ศ. 1750² รายจ่ายสูงกว่ารายได้มากมาย ทำให้บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาต้องเลิกกิจการ ในปี ค.ศ. 1799 รัฐบาลฮอลันดาได้ประกาศเข้าครอบครองดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองทั้งหมดของบริษัทบริบหาระในการละสานหนี้สินของบริษัทโดยแต่งตั้งให้ H.W. Daendots เข้ามาเป็นข้าหลวงใหญ่ทำการปกครองอาณานิคมของฮอลันดา คาเอนเดล พยายามที่จะปฏิรูปการปกครองที่ชวาและปราบปรามคอรัปชัน แต่คาเอนเดล เข้ามาปกครองไม่นาน ก็เกิดสงครามโปเลียนใน

ยุโรป ใน ค.ศ. 1780 ทำให้ดัชชตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส อังกฤษจึงเข้ายึดหมู่เกาะอินโดนีเซียของฮอลันดา รวมทั้งมะละกา เพื่อตัดกำลังของฝรั่งเศส เพราะในภูมิภาคแถบนี้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1811 หมู่เกาะอินโดนีเซียตกเป็นของอังกฤษภายใต้การดูแลของ Sir Thomas Stamford Raffles จนถึงปี ค.ศ. 1816 อังกฤษจึงคืนหมู่เกาะอินโดนีเซียให้กับฮอลันดาและในปี ค.ศ. 1824 ดัชชและอังกฤษ ก็ตกลงทำสัญญาลอนดอน (Treaty of London) ยอมรับเขตอิทธิพลซึ่งกันและกัน คือ ทั้งอังกฤษและฮอลันดาจะไม่รุกรานเขตการค้าระหว่างกัน คือ อังกฤษจะยอมรับว่าหมู่เกาะอินโดนีเซียทั้งหมดเป็นของฮอลันดา และ ฮอลันดา ก็ยอมรับว่าปีนัง มณฑลเวสเลย์ (Wellesley) สิงคโปร์ และมะละกาเป็นของอังกฤษ สำหรับมะละกา ดัชชยกให้อังกฤษ โดยแลกเปลี่ยนกับเมืองท่าเบนคูเลน (Bencoolen) ในเกาะสุมาตรา

หลังจากที่ดัชชและอังกฤษได้ทำสัญญาตกลงกันในปี ค.ศ. 1824 ดัชชก็ได้ให้ความสนใจในการพัฒนา ผลประโยชน์ของตนในชวาอย่างเต็มที่ เนื่องจากสิงคโปร์ซึ่งเป็นเมืองท่าเสรีได้ตัดการเข้าร่วมการค้าของดัชชในกลุ่มชาวอาเซีย³ และการเปิดโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ขึ้นใน เนเธอร์แลนด์ ทำให้ดัชชต้องแสวงหาตลาดสินค้าที่มั่นคงสำหรับสินค้าของดัชชในระยะแรกนี้ดัชชก็ใช้ระบบการเก็บภาษี และการเช่าที่ดินเป็นรายได้ของรัฐ ตามแบบที่ Raffles ได้วางเอาไว้ แต่ก็ทำไม่ได้ผลเพราะดัชชได้ใช้นโยบายเสรีนิยมทางการค้ามีชาวจีน ชาวอาหรับและชาวยุโรปอื่น ๆ เข้ามาค้าขายกันมาก ซึ่งพวกนี้ได้ให้เงินชาวนากู้ยืมไปปลูกพืชผล และผูกขาดพืชผลที่ชาวนาปลูก นำไปขายได้กำไรอีกต่อหนึ่ง ดัชชขาดรายได้ประกอบการ ต้องทำสงครามปราบปรามการลักลอบขายสินค้า ทำให้ดัชชเห็นว่าระบบการเก็บภาษีแบบของแรฟเฟิลไม่ได้ผลกำไรกับรัฐบาลเลย ดังนั้นดัชชจึงหันไปหาระบบการบังคับใช้ แรงงานแบบใหม่ที่เรียกว่าระบบ Culture System

ภายใต้ระบบ Culture System ทุก ๆ หมู่บ้านจะต้องปลูกพืชผลที่รัฐบาลกำหนด และจำนวนที่รัฐบาลต้องการ ตามอัตราส่วนของ 1 ใน 5 ของที่ดิน ในหมู่บ้านทั้งหมด โดยที่ชาวนาจะไม่ต้องเสียภาษีที่ดินเป็นจำเป็นจำนวนเงิน แต่เสียเป็นผลิตผลแทนตามจำนวนที่รัฐบาลเรียกเก็บ ส่วนที่เหลือขายให้กับรัฐบาลในราคาต่ำ ซึ่งจะทำกาขนส่งต่อไปยังกรุงอัมสเตอร์ดัม มีผลให้กรุงฮัมสเตอร์ดัมเป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้าจากอินโดนีเซีย ทำให้รัฐบาลฮอลันดาสามารถหลบหนีสินของบริษัทยินเดียนตะวันออกของฮอลันดาได้ทั้งหมด และยังมีกำไรสุทธิถึง 664.5 ล้านดอลลาร์

แม้ว่าการนำระบบบังคับการเพาะปลูกมาใช้ในอินโดนีเซีย จะนำผลประโยชน์ และสร้างความมั่งคั่งให้กับเนอร์แลนด์ ในขณะที่เดียวกันระบบนี้มีผลเสีย ในแง่ที่เป็นระบบเศรษฐกิจที่ทรุด⁴ ทำให้ประชาชนต้องทำงานหนัก ไม่ใช่ทำแค่การเพาะปลูกอย่างเดียว ดัชนีเกณฑ์แรงงานประชาชนมาใช้ในการขนส่ง การบังคับแรงงานประชาชนนั้น ดัชนีทำผ่านผู้ปกครองพื้นเมือง ประชาชนต้องยอมรับฟังคำสั่ง เพราะการปฏิเสธเป็นความผิด ทั้งทางด้านสังคมและศาสนาและประชาชนยังต้องเสียภาษีที่ดิน แต่ไม่มีสิทธิเลือกพืชผลในการเพาะปลูก และส่วนแบ่งนี้ได้มานั้นไม่เพียงพอซื้ออาหารเลี้ยงครอบครัว รัฐบาลสนับสนุนแต่การปลูก พืชผลตามความต้องการของตลาด เช่น อ้อย กาแฟ คราม น้ำตาล ไม่สนใจในการปลูกข้าว ทำให้ประชาชนเกิดความอดอยากทั่วไป เป็นเหตุให้พวกเขารีบนิยมในเนอร์แลนด์ทำการโจมตีระบบบังคับการเพาะปลูกว่าเป็นระบบบังคับใช้แรงงานแบบทาส ทำให้ประชาชนสูญเสียเสรีภาพทางเศรษฐกิจ ดังนั้นหลังจากปี ค.ศ. 1872 จึงมีการจำกัดขอบเขตการใช้ระบบบังคับการเพาะปลูก และยกเลิกโดยสิ้นเชิงในปี ค.ศ. 1919

ในปี ค.ศ. 1870 ดัชนีให้เสรีภาพทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งยุโรป และชาวพื้นเมือง ปลูกพืชส่งเป็นสินค้าออกได้โดยไม่มีการควบคุมอย่างเคร่งครัด เหมือนแต่ก่อน และได้ออก พ.ร.บ. ที่ดิน ห้ามเจ้าของที่ดิน ชาวพื้นเมืองขายที่ดินให้กับชนชาติอื่นแต่ให้เขาได้ และให้มีการค้าอย่างเสรี โดยรัฐบาลถอนตัวจากปลูกอ้อย และอุตสาหกรรมน้ำตาล

การใช้นโยบายเสรีนิยมทางเศรษฐกิจนี้ ทำให้ชาวยุโรป และชาวจีน เข้ามาลงทุนกันมาก ทำให้เกิดชนชั้นกลาง ที่มั่งคั่งจากการค้าเสรี ส่วนคนพื้นเมืองไม่มีประสบการณ์ ทางด้านการค้า ก็ค้าขายแข่งสู้ไม่ได้ ต้องเป็นกรรมกร หรือชาวนา ชาวไร่ เหมือนเดิม และฐานะยิ่งแย่ลงไปอีก คือต้องเสียภาษีที่ดินในฐานะที่เป็นเจ้าของที่ดิน ส่วนมากชาวยุโรป และชาวจีนไม่ต้องเสียภาษีที่ดิน เพราะไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน ภาษีการค้าอื่น ๆ ก็ไม่เสีย ตักดวงผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลฮอลันดาเองรายได้ก็ลดลง ทำให้รัฐบาลฮอลันดา ต้องหันมาประกาศใช้นโยบาย Ethical Policy เพื่อปรับปรุงสวัสดิการของคนพื้นเมือง ให้ดีขึ้น โดยมีการพัฒนาทางการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ และปฏิรูปทางการเมืองโดยยินยอมให้ชาวอินโดนีเซียมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น ในปี ค.ศ. 1904-05

กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาท้องถิ่น ซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยชาวยุโรป ชาวอินโดนีเซีย และชาวจีน และปี ค.ศ. 1906 เนเธอร์แลนด์ ออก พ.ร.บ. หมู่บ้าน มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนหมู่บ้านให้เป็นเทศบาล ตามรูปแบบการปกครองของตะวันตก โดยให้อำนาจในการบริการหมู่บ้านแก่ชาวพื้นเมือง ส่วนในระดับเมือง ได้จัดตั้งสภาประชาชน ที่เรียกว่า Volksraad

แม้ว่าดัชจะทำการพัฒนาประเทศยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนอินโดนีเซียอย่างไรก็ตาม ไม่สามารถยับยั้งความเคลื่อนไหว ของกลุ่มชาตินิยม อินโดนีเซีย และ กลุ่มคอมมิวนิสต์ ได้

ในปลายศตวรรษที่ 19 นี้เองดัชก็ได้เข้าไปมีอำนาจครอบครองดินแดนในหมู่เกาะอินโดนีเซียที่เหลือจนเกือบหมด เนื่องจากความต้องการขยายการเพาะปลูกและอังกฤษได้มามีผลประโยชน์ในบอร์เนียวเหนือ นำโดย Sir James Brooke ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากสุลต่านแห่งบรูไน ดังนั้นจากปี 1846-1870 ดัชก็ค่อย ๆ ขยายอำนาจทางการเมืองเข้าครอบครองตั้งแต่ทางตะวันออก และทางใต้ของเกาะกาลิมันตัน (Kalimantan) หรือบอร์เนียว (Borneo) บาหลี (Bali) และ Sulawesi หรือ Celebes ถึงตอนใต้และตอนกลางของเกาะสุมาตรา อย่างไรก็ตามการปราบ Aceh ก็ได้ทำหลังสุดจากปี 1873-1908 (ซึ่งระหว่างเวลานี้ดัชก็สามารถปราบปรามกบฏในบาหลีได้อย่างราบคาบ) เพราะอะเจห์นั้นเป็นรัฐที่มีอำนาจในตอนเหนือสุดของเกาะสุมาตรา และคอยโจมตีปล้นเรือ สินค้าของชาวยุโรปที่ผ่านช่องแคบมะละกา ทั้งอังกฤษและดัชก็ไม่เคยคิดมาก่อนว่าอะเจห์ จะได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มอิสลาม (Pan-Islam Movements) คืออาณาจักรออตโตมานของตุรกี ได้สนับสนุนให้อะเจห์ โจมตีมลายูของอังกฤษ⁵ และขัดขวางการขยายอำนาจของดัช เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อังกฤษต้องทำสนธิสัญญากับดัช ในปี 1824 ดัชได้ทำสงครามปราบอะเจห์ ตั้งแต่ปี 1873 เป็นเวลา 35 ปี ถึงจะปราบได้ราบคาบ

การต่อต้านดัชของชาวอินโดนีเซีย เนื่องจาก

1. การที่ดัชได้เพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตร ป่าไม้ และเหมืองแร่พัฒนาการคมนาคม สร้างทางรถไฟ โทรเลข และโทรศัพท์ติดต่อกันอย่างทั่วถึงในหมู่เกาะ ทำให้ประชาชนติดต่อกันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งทางด้านข่าวสาร และการขนส่งสินค้า

2. การที่ดัชปกครองทางอ้อมยังทำให้สุลต่านมีอำนาจในชุมชน โดยใช้ระบบ ประเพณีของคนพื้นเมืองบังคับเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ ทางด้านสินค้าและการบริการตน โดยบังคับผ่านพวกสุลต่าน

3. ในอาณานิคมของอังกฤษ บนแหลมมลายู อังกฤษประกาศคุ้มครองสิทธิของ ชาวมาเลย์ และตำรวจรักษาระบบประเพณีของมาเลย์ แต่ดัชกลับส่งพวกมิชชันนารี เข้าไป ในดินแดนต่าง ๆ กีดกันพวกมุสลิม นอกจากนั้นในการพิจารณาคดีในศาล ก็ไม่ยอมรับเอา กฎหมายดั้งเดิมของพวกอินโดนีเซียมาใช้ ซึ่งบางครั้งกฎหมายของดัชขัดกับหลักธรรมของ พวกมุสลิม

4. การที่ดัชนำนโยบาย ethical เข้ามาใช้ในอินโดนีเซีย เพื่อปรับปรุงสภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอินโดนีเซีย ตลอดจนการจัดตั้งสภาท้องถิ่น เพื่อจัดรูปแบบการ ปกครองระบบหมู่บ้านให้ชาวอินโดนีเซีย ได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ดัชได้ทำ เฉพาะในชวา ส่วนหมู่เกาะนอก ๆ ความเป็นอยู่ของประชาชนแ่เหมือนเดิม ชาวยุโรป เข้ามาเป็นเจ้าของที่ดิน ชาวยังล้าหลัง กระจุกกระจายกันอยู่ และได้รับการสนับสนุน จากอะเจห์ ให้ต่อต้านดัช

5. ระบบการศึกษาที่ดัชจัดตั้งขึ้นในอินโดนีเซีย จำกัดเฉพาะพวกชาวยุโรป ชาวดัชและพวกอินโดนีเซียชั้นสูง คนพื้นเมือง และชาวจีน ต้องแสวงหาความรู้เอาเอง ชาวจีนยังดีกว่าคนพื้นเมืองที่มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นมา พวกชาวอินโดนีเซีย กลุ่มน้อยที่ได้รับแนวความคิด และการศึกษาแบบตะวันตกไม่มีโอกาสที่จะศึกษาหาความ รู้เพิ่มเติม หรือเข้ารับราชการทำให้มีการก่อตั้งสมาคมชาตินิยมขึ้นมา

การจัดตั้งขบวนการชาตินิยม

ขบวนการชาตินิยมอันแรก คือ **Budi Utomo** ดังที่กล่าวมาแล้ว ความไม่พอใจ ทางด้านการศึกษา ทำให้ในปี ค.ศ. 1908 ได้มีการจัดตั้งขบวนการ Budi Utomo (High Endeavor Society) ในชวา เพื่อที่จะส่งเสริมการศึกษาแบบตะวันตก และความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันของชาวอินโดนีเซีย ทั้งทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ขบวนการ นี้ไม่มีจุดมุ่งหมายทางการเมือง ทำให้ขบวนการนี้ไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป เท่าใดนัก สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในชวา

Sarekat Islam (Islamic Union) ในปี ค.ศ. 1911 พวกพ่อค้าในชวาและสุมาตรา ได้จัดตั้งสมาคม Sarekat Islam ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านการค้าและศาสนา เพื่อต่อสู้กับกลุ่มพ่อค้าชาวจีนในอุตสาหกรรมผ้าบาติกทางด้านศาสนาที่ต้องการขีดขวางการเผยแพร่ศาสนาของพวกเขา

ในปี ค.ศ. 1916 Sarekat Islam ก็เรียกร้องต่อรัฐบาล ขอมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทำให้รัฐบาลฮอลันดา ได้จัดตั้งสภาประชาชน Volksraad ขึ้นในปี ค.ศ. 1918 และจัดตั้งที่ปรึกษาทางการเมืองขึ้น แต่ชาวยุโรปยังคงกุมเสียงข้างมาก เพราะสมาชิกของสภานี้ครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้งของข้าหลวงฮอลันดา และอีกครั้งหนึ่งเลือกมาจากสภาท้องถิ่น ดัชยังคงมีอิทธิพลในการเลือกตั้งสมาชิกชาวพื้นเมือง โดยกีดกันพวก Sarekat Islam ต่อมาพวกคอมมิวนิสต์ ได้เข้าเป็นสมาชิกของ Sarekat Islam ทำให้ Sarekat Islam ประกาศต่อต้านระบบจักรวรรดินิยม และระบบนายทุน ในปี 1917 ต่อมาเกิดความขัดแย้งระหว่างพวกคอมมิวนิสต์ กับ Sarekat Islam เนื่องจากอุดมการณ์ไม่ตรงกัน Sarekat Islam เป็นขบวนการที่ส่งเสริมศาสนา ขณะที่พวกคอมมิวนิสต์ต่อต้านการมีศาสนา และแทรกซึมบ่อนทำลายพวก Sarekat Islam ดังนั้นในปี ค.ศ. 1921 จึงมีการขับไล่สมาชิกที่เป็นพวก Marxist ออกทำให้พวกคอมมิวนิสต์ แยกไปจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดนีเซียขึ้น คือ P.K.I. (Partai Kommunist Indonesia) สนับสนุนการสไตรค์ ในหมู่พวกกรรมกรและพวก Sarekat Islam ได้มีความประทับใจในหลักการของมหาตมะคานธี และได้มีการจัดตั้งพรรคใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับ Indian National Congress และไม่ให้ความร่วมมือ (Non Violent Non Cooperation)

ทางด้านดัชก็ไม่ยินยอมให้พวกขบวนการชาตินิยมทำตามอำเภอใจ เมื่อพวกคอมมิวนิสต์ทำการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1926 ดัชก็ปราบอย่างรุนแรง และเนรเทศไปอยู่สิงคโปร์ และเมื่อผู้นำของ Sarekat Islam ปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือ กับรัฐบาลฮอลันดา ก็ถูกเนรเทศไปอยู่นิวกีนิตะวันตกเช่นกัน

ในช่วงปี 1920-1930 Sarekat Islam และพรรคชาตินิยมอินโดนีเซีย (National Party of Indonesia) ก็แข่งขันกับพวกชาวจีน โดยการเปิดโรงเรียนเอกชนให้คนพื้นเมืองได้เข้าศึกษาบ้าง พรรคชาตินิยมอินโดนีเซีย นำโดยวิศวกรหนุ่ม ชื่อ *Sukarno* ได้จัดตั้งธนาคาร สหกรณ์ สมาคมเยาวชน สมาคมสตรี สมาคมเกษตรกร และสมาคม วรณคดี

และศิลปกรรม เพื่อให้มีภาษาพูดแบบเดียวกันหมด คือ Bahasa Indonesia ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย การจัดตั้งโรงเรียนของพรรคชาตินิยมอินโดนีเซีย ทำให้ด้ชต้องขยายการจัดตั้งโรงเรียนมัธยม เพื่อให้ชาวอินโดนีเซียได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรกรรม ป่าไม้ วิศวกรรม กฎหมาย และ แพทย์ ซึ่งด้ชได้เปิดใน ปี ค.ศ. 1930 นี้ และมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยปัตตาเวียขึ้นในปี 1941 ล่าช้ากว่ามหาวิทยาลัยร่างกุ้งในพม่า 20 ปี และล่าช้ากว่ามหาวิทยาลัยในฟิลิปปินส์ 300 ปี ทำให้ระดับการศึกษาของคนฟิลิปปินส์ดีกว่าคนอินโดนีเซีย และด้ชก็ยังเข้มงวดกับโรงเรียนเอกชนของคนอินโดนีเซีย ยิ่งกว่าโรงเรียนของชาวจีนการที่ด้ชพัฒนา ทางการศึกษาของอินโดนีเซียล่าช้ามากนี้เอง ทำให้ความคิดเรื่องชาตินิยมเคลื่อนไหวขึ้นในหมู่ พ่อค้า ครู วิศวกร และนักกฎหมาย มากกว่าพวกกลุ่มขุนนาง และพวกสุลต่าน

การเข้ายึดครองอินโดนีเซียของญี่ปุ่นและการไค้เอกราช

ในปี ค.ศ. 1939 เกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้น และญี่ปุ่นได้โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ตลอดจนโจมตีอาณานิคมของอังกฤษ และฮอลันดาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระยะต้นของสงครามญี่ปุ่นได้โฆษณาแผนการมหาเอเชียบูรพา ซึ่งมีคำขวัญว่า "เอเชียเพื่อชาวเอเชีย" โดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้นำ ประกาศให้ทุกชาติในภูมิภาคแถบนี้ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและเพื่อจะได้รับความร่วมมือจากชาวอินโดนีเซีย ญี่ปุ่นจึงเข้ามาสนับสนุนพวกชาตินิยม ตลอดจนมีการสนับสนุนพวกอิสลาม โดยตั้งสมาคมของพวกอิสลาม ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเมืองเมกกะ (Mecca) แก่พวกผู้นำของศาสนาอิสลามในแต่ละท้องถิ่น โดยที่ญี่ปุ่นมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้องค์การทางศาสนาที่เรียกว่า Masjumiต่อต้านกับมหาอำนาจตะวันตก

อินโดนีเซีย ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นเป็นสมัยที่ความคิดชาตินิยม คืบตัวเป็นอย่างมากอันเป็นผลมาจากการส่งเสริมเร่งเร้าของญี่ปุ่นสนับสนุนความคิดที่จะต่อต้านตะวันตก และสัญญาจะให้เอกราชแก่อินโดนีเซีย โดยญี่ปุ่นก็ได้เสนอโครงการสงครามที่เรียกว่า องค์การไฮโฮ (Hei Ho Organization) รวบรวมกรรมกรอินโดนีเซีย ทั้งชายและหญิงสำหรับญี่ปุ่น มาฝึกอาวุธให้ เป็นอาสาสมัครป้องกันประเทศ และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือต่อต้านตะวันตก ซึ่งต่อมากลับกลายเป็นเครื่องมือด้านญี่ปุ่นเอง เพราะว่า

1. การที่ญี่ปุ่นยืนยันที่จะให้จักรพรรดิของญี่ปุ่นอยู่ในฐานะ เป็นผู้สืบต่อของ พระอัลลáhในศาสนาอิสลาม ทำให้ชาวอินโดนีเซียผู้นับถือพระอัลลáhเป็นพระเจ้าองค์เดียว ไม่ยอมรับ จึงปฏิเสธที่จะสนับสนุนญี่ปุ่น

2. การที่ญี่ปุ่นต้องการให้คนอินโดนีเซีย จงรักภักดีต่อญี่ปุ่น และจักรพรรดิ ญี่ปุ่นโดยยอมรับวัฒนธรรมญี่ปุ่น

3. ชาวอินโดนีเซีย ไม่พอใจที่ญี่ปุ่นพยายามจะยกเลิกใช้ตัวอักษรอารบิก และหันมาใช้อักษรญี่ปุ่นแทน

4. บังคับใช้แรงงานประชาชน และความต้องการข่าวจากอินโดนีเซีย ในการสนับสนุนสงคราม

ดังนั้นปลายปี 1943 เมื่อมีการรวมตัวกันต่อต้านญี่ปุ่นก็มีกลุ่มอิสลาม กลุ่ม มาร์กซิส คือ Sjahrir กลุ่ม Sukarno และ Hatta และกลุ่มชาตินิยมหัวรุนแรง ได้ดำเนินการได้ดินต่อต้านญี่ปุ่น และต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย โดย Sukarno ได้ประกาศหลักปรัชญาสี่ ประการเพื่อเป็นพื้นฐานการปกครองของอินโดนีเซียเมื่อได้เอกราช คือ

1. ชาตินิยม (Nationalism) ซูการ์โน ประกาศว่า ชาวอินโดนีเซียทุกหมู่ทุก เหล่าไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของประเทศ ตั้งแต่เกาะซาบัง ถึง นิวกีนีตะวันตก เป็นชาติ เดียวกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และพร้อมใจที่จะร่วมเป็นชาติเดียวกัน

2. นานาชาตินิยม (Internationalism) จะต้องยอมรับในชาติอื่น และการคง อยู่ของแต่ละชาติ

3. การปกครองโดยทางผู้แทน (Representative Government) ชาวอินโดนีเซีย ทุกคนไม่ว่ายากจนหรือร่ำรวย ย่อมมีสิทธิเท่ากัน ในการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ตน

4. ความเสมอภาคทางสังคม (Prosperity of Social Justice) ระบอบประชาธิปไตย ที่จะใช้ในอินโดนีเซียนั้นจะต้องเป็นประชาธิปไตย ทั้งทางด้านการเมืองและ เศรษฐกิจ (ลักษณะประชาธิปไตยของอินโดนีเซีย ในระหว่างเวลาต่อมา ซูการ์โน บอก ว่าต้องเป็นประชาธิปไตย แบบมีผู้นำ Guided Democracy)

5. เชื่อมั่นในพระเจ้า (Belief in God) ชาวอินโดนีเซียทุกคนมีสิทธิที่จะนับ ถือศาสนา และบูชาพระเจ้าตามความเชื่อมั่นของตนโดยเสรีในอินโดนีเซีย จะไม่มีการ กีดกันการนับถือศาสนาแต่อย่างใด

หลักปัญหาศีล นี้เป็นอุดมการณ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดในอินโดนีเซีย และได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ของอินโดนีเซีย

ในเดือนสิงหาคม 1945 ญี่ปุ่นได้ยินยอมให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเอกราชขึ้น มี ซูการ์โน เป็นประธาน และ ฮัตตา เป็นรองประธาน จากการประชุมที่ไซงอน ญี่ปุ่นให้คำสัญญาแก่ ซูการ์โน และฮัตตา ที่จะประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย ในวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ.1945 แต่ทางขบวนการชาตินิยมของอินโดนีเซีย สืบทราบว่า ญี่ปุ่นจะแพ้สงคราม จึงมีการประกาศเอกราชให้กับอินโดนีเซียในวันที่ 18 สิงหาคม 1945 ตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซียมีซูการ์โน เป็นประธานาธิบดี และฮัตตา เป็นรองประธานาธิบดี แต่การต่อสู้เพื่อเอกราชของอินโดนีเซียยังไม่สิ้นสุดลง เนื่องจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฮอลันดาประกาศกลับมายึดครองอินโดนีเซียตามเดิม และได้เจรจาสงบศึกกันในสัญญา ลิงกาดจาตี (Linggadjati Agreement) ตกลงให้สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีอำนาจเต็มในชวา และสุมาตรา แต่ฮอลันดาจะยึดถือตกลง รุกรานอินโดนีเซียต่อไป อีก ต่อมาสหรัฐอเมริกา และสหประชาชาติได้จัดประชุมที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยเชิญผู้แทนของฮอลแลนด์ และ อินโดนีเซีย ผลของการประชุม ฮอลันดายอมมอบเอกราชให้อินโดนีเซียอย่างสมบูรณ์ ในปี ค.ศ.1949

ปัญหาภายหลังได้เอกราช

รัฐบาลอินโดนีเซียภายหลังได้เอกราชต้องประสบกับปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ทางด้านการเมือง ภาวะการเมืองของอินโดนีเซีย ขึ้นอยู่กับบทบาท ของประธานาธิบดีซูการ์โน ซึ่งเป็นเพราะระบบพรรคการเมืองในอินโดนีเซีย เต็มไปด้วย การแก่งแย่งแบ่งดีกัน แก่งแย่งอำนาจทางการเมืองโดยมีพรรคการเมืองถึง 70 พรรคด้วยกัน ในสภาพการณ์เช่นนี้ เปิดโอกาสให้ซูการ์โนได้ใช้วาทศิลป์ ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของอินโดนีเซีย' โดยได้รับความนิยมจากประชาชน รัฐบาลของอินโดนีเซีย ภายหลังได้เอกราช จะประกอบด้วยพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นรัฐบาลผสมและรัฐบาลผสมของอินโดนีเซียจะอยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี ทำให้รัฐบาลอ่อนแอไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐสภา ก็เช่นกัน

เมื่อสภาพของรัฐบาลเป็นเช่นนี้ ก็เปิดโอกาสให้พวก ทหาร ขึ้นมือเข้ามาดำเนินการบริหารประเทศแทน รวมอำนาจทางการเมืองไว้ โดยอ้างสิทธิของความชอบธรรม ทำให้ประธานาธิบดี ซูการ์โน ต้องประกาศใช้ประชาธิปไตย แบบนำวิถี (Guided Democracy) ในปี ค.ศ.1957 และยึดรัฐสภาใน ค.ศ.1960 พรรคการเมืองที่ต่อต้านประชาธิปไตย แบบนำวิถี ของซูการ์โน ถูกยุบเลิกไป เหลือพรรคการเมืองที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล เช่น พรรค P.N.I. พรรค Nahdatul Ulama (Nu) พรรค P.K.I. พวกคอมมิวนิสต์บรรดา พรรคการเมืองเหล่านี้ P.K.I. แข็งแรงที่สุด เพราะนโยบาย และอุดมการณ์ทางการเมือง ไม่แบ่งแยกความเชื่อถือทางศาสนา และเผ่าพันธ์ เหมือนพรรคอื่น ๆ แต่วางนโยบายที่สามารถเรียกร่องเสียงสนับสนุนจากทุกกลุ่มได้ แต่ P.K.I. ก็ดำเนินการผิดพลาด โดยการก่อกบฏขึ้นใน ปี ค.ศ.1965 ถูกฝ่ายทหารปราบได้อย่างราบคาบ และรัฐบาลทหารของซูการ์โน ก็เข้าควบคุมสถานการณ์ ภายในประเทศเรื่อยมา จนถึงสมัยของประธานาธิบดี ซูฮาร์โต ในปัจจุบัน

การที่สภาพการเมืองของอินโดนีเซียต้องปั่นป่วนวุ่นวาย ขาดเสถียรภาพ เพราะมีพรรคการเมืองหลายพรรค ที่แบ่งแยก ตามเผ่าพันธ์ และความเชื่อถือทางศาสนา เป็นผลมาจากสมัยที่ดัดจริตครอง ไม่ได้วางรากฐานของประชาธิปไตยที่ดีพอ ทำให้ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมือง เมื่อสภาพการเมืองเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจของประเทศก็ไม่ก้าวหน้าเศรษฐกิจทางสังคมก็เช่นกัน คือ ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การที่พวกอิสลาม ยังแบ่งแยกเป็นอิสลามหัวเก่า Nahdatul Ulama กับ อิสลามหัวใหม่ Masjumi เป็นต้น